

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUHITIMU KIDATO CHA NNE

015/2

ELIMU YA DINI YA KIISLAMU 2

(For Both School and Private Candidates)

Muda: Saa 3

MAJIBU

Mwaka: 2013

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B, C na D zenye jumla ya maswali kumi na mbili.
2. Jibu maswali manne, swali moja kutoka kila sehemu
3. Kila swali lina alama 25.

maktaba.tetea.org

1. Andika tafsiri ya Suratu-Takaathur, kisha elezea vipengele vitano katika kubainisha ujumbe utokanao na sura hiyo.

Tafsiri ya Suratu-Takaathur:

- Mnashindana kwa wingi,
- Mpaka mfikie makaburi,
- Sivyo hivyo! Mtakuja kujua!
- Na tena sivyo hivyo! Mtakuja kujua!
- Sivyo hivyo! La! Kama mngejua kwa yakini,
- Bila ya shaka mngeuona Moto wa Jahannamu,
- Kisha bila ya shaka mtaona kwa jicho la yakini,
- Kisha bila ya shaka mtaulizwa siku hiyo juu ya neema.

Vipengele vitano vya ujumbe wa Suratu-Takaathur:

i. Upumbavu wa kushindana kwa mali: Uislamu unasisitiza kwamba mashindano ya mali na utajiri ni upotevu wa muda, kwani hayana faida yoyote baada ya kifo.

ii. Kukumbuka maisha ya baada ya kifo: Sura hii inawahimiza watu kuelewa kuwa maisha ya duniani ni ya muda mfupi, na baada ya kifo, watahukumiwa kwa matendo yao.

iii. Hali ya kudumu ya Moto wa Jahannamu: Moto wa Jahannamu umeelezwa kama adhabu halisi kwa wale wanaopuuza mafundisho ya Mwenyezi Mungu na kuendekeza tamaa za mali.

iv. Kuthamini neema za Mwenyezi Mungu: Binadamu ataulizwa juu ya jinsi alivyotumia neema za Mwenyezi Mungu, hivyo kila mmoja anapaswa kuwa na shukrani na kutumia neema kwa njia sahihi.

v. Tahadhari kwa wenye tamaa: Sura hii ni onyo kwa wale wanaojishughulisha zaidi na mali na utajiri bila kuzingatia maisha ya baadaye.

2. Eleza maana ya "Al-Mu'awwidhatain" na kisha chambua shari sita tunazojikinga nazo kwa kusoma Al-Mu'awwidhatain.

Maana ya Al-Mu'awwidhatain:

Al-Mu'awwidhatain ni sura mbili za mwisho za Qur'an, yaani Suratul-Falaq na Suratun-Naas, ambazo hutumika kama kinga dhidi ya shari na maovu mbalimbali. Zinaitwa Al-Mu'awwidhatain kwa sababu zinalenga kumlinda mja kutokana na madhara ya ulimwengu wa dhahiri na wa siri.

Shari sita tunazojikinga nazo kwa kusoma Al-Mu'awwidhatain:

i. Shari za giza: Suratul-Falaq inaomba kinga dhidi ya giza la usiku ambalo mara nyingi huambatana na madhara ya siri na maovu.

ii. Shari za wachawi: Tunajikinga na madhara ya wachawi wanaotumia mazingaombwe kwa kusoma Suratul-Falaq.

iii. Shari za wivu: Tunatafuta kinga dhidi ya madhara yanayotokana na wivu wa watu wabaya kupitia Suratul-Falaq.

iv. Shari za mashetani: Suratun-Naas inatulinda dhidi ya mashetani wanaotaka kutupotosha na kutufanya tuasi kwa Mungu.

v. Shari za watu waovu: Tunajikinga dhidi ya watu wabaya ambao huweza kutudhuru kimwili au kisaikolojia.

vi. Shari za matamania ya nafsi: Suratun-Naas inamlinda mtu kutokana na matamania ya nafsi yanayoweza kumwelekeza kwenye maovu.

3. Bila shaka Waislamu wanaamini kuwa Qur'an ni kitabu cha mbinguni kilichoteremshwa kutoka kwa Allah (s.w) kuja kwa Nabii Muhammad (s.a.w) na si utunzi wa Muhammad (s.a.w) ili kuwania ukubwa na madaraka. Thibitisha kauli hii.

i. Lugha ya Qur'an: Qur'an inajulikana kwa lugha yake ya Kiarabu ya hali ya juu ambayo haikuweza kuigwa na washairi bora wa zama hizo, jambo linalothibitisha kwamba si utunzi wa binadamu.

ii. Changamoto ya Qur'an: Qur'an ina changamoto kwa wanadamu wote kuleta sura moja kama zake, na hakuna aliyeweza kufanikisha hili, ikithibitisha kuwa ni wahyi wa Mungu.

iii. Ujumbe wake wa kiroho: Qur'an inatoa mafunzo ya kiroho, maadili, na kijamii ambayo hayawezi kutoka kwa binadamu wa kawaida, bali kwa nguvu ya Mwenyezi Mungu.

iv. Utangulizi wa mambo ya ghaibu: Qur'an inaeleza mambo yaliyofichika na ambayo yalithibitishwa baadaye, kama ushindi wa Warumi dhidi ya Wafursi.

v. Kupingwa na watu wa karibu: Ikiwa Qur'an ilikuwa ni utunzi wa Muhammad (s.a.w), watu wa karibu naye, wakiwemo masahaba wake wa karibu, wangeshindwa kumuamini. Badala yake, walikubali ujumbe wake kwa moyo wa dhati.

vi. Muhammad hakuwa msomi: Mtume hakuwa na elimu ya kusoma wala kuandika, na hivyo uwezo wa kutunga kazi kama Qur'an haukuwezekana kwake.

4. Na anayetaka dini isiyokuwa ya Kiislamu basi haitakubaliwa kwake. Naye Akhera atakuwa katika wenye khasara (kubwa kabisa) (3:85). Toa hoja sita kuonesha kuwa Uislamu ndio dini sahihi.

i. Ujumbe wa kipekee wa Qur'an: Qur'an ni mwongozo wa maisha uliotumwa kwa wanadamu wote, ikitoa mafundisho yanayogusa kila kipengele cha maisha ya binadamu, jambo linalothibitisha usahihi wa Uislamu.

ii. Ulinzi wa Qur'an dhidi ya mabadiliko: Qur'an imehifadhiwa bila kubadilishwa tangu ilipoteremshwa, jambo ambalo linaonyesha ulinzi wa kiungu na kuthibitisha kuwa ni ujumbe sahihi wa Mwenyezi Mungu.

iii. Ukamilifu wa mafundisho ya Kiislamu: Uislamu unatoa mafundisho ya kina yanayohusu maisha ya kiroho, kijamii, kiuchumi, na kisiasa kwa njia inayokuza ustawi wa binadamu.

iv. Ushahidi wa Mitume: Mitume wote waliotangulia walihubiri ibada ya Mwenyezi Mungu mmoja, na Uislamu unakamilisha ujumbe huu wa kiungu kwa ukamilifu.

v. Miujiza ya kisayansi ya Qur'an: Qur'an inazungumzia mambo ya kisayansi ambayo yamekuja kuthibitishwa baada ya karne nyingi, jambo linalothibitisha chanzo chake cha kiungu.

vi. Maadili na mshikamano wa kijamii: Uislamu unasisitiza maadili ya juu kama haki, usawa, na huruma kwa wote, ambayo ni msingi wa jamii iliyo na ustawi na amani.

5. Eleza hoja sita kudhihirisha kuwa historia ya Mitume wote ni dalili ya kuwepo Mwenyezi Mungu.

i. Uwepo wa wahyi: Wahyi ulioteremshwa kwa Mitume kama Musa, Isa, na Muhammad (s.a.w) ni dalili ya kiungu, unaothibitisha uhusiano wa moja kwa moja kati ya Mungu na wanadamu.

ii. Miujiza waliyopewa Mitume: Mitume walipewa miujiza isiyowezekana kwa binadamu wa kawaida, kama Musa kugawanya bahari na Isa kuponya vipofu, ambayo ni dalili ya nguvu ya Mwenyezi Mungu.

iii. Ushindi dhidi ya maadui: Mitume kama Muhammad (s.a.w) walishinda maadui wao kwa msaada wa Mungu, jambo ambalo haliwezi kufanikiwa bila nguvu ya kiungu.

iv. Ushahidi wa tabia za kipekee za Mitume: Mitume wote walijulikana kwa tabia zao za haki, ukweli, na huruma, ambazo zinathibitisha walitumwa na Mungu.

v. Kuendelea kwa ujumbe wao: Mafundisho ya Mitume bado yanaendelea kuathiri maisha ya watu wengi duniani, jambo ambalo linaonyesha nguvu ya kiungu nyuma yao.

vi. Ushahidi wa maisha yao ya kiroho: Mitume waliishi maisha yenye utiifu wa kipekee kwa Mungu, wakionesha mfano bora wa maisha ya kidini kwa watu wote.

6. Jadili kazi sita za Malaika na jinsi kila kazi inavyomfanya muumini kuwa mcha Mungu.

i. Kuandika matendo ya wanadamu: Malaika waandishi wanamfanya Muislamu kuwa mwangalifu na matendo yake, kwani anajua kila kitu kimeandikwa na kitaulizwa.

ii. Kubeba wahyi: Malaika Jibril alileta wahyi kwa Mitume, jambo linalompa muumini imani na kuthamini ujumbe wa kiroho wa Qur'an na dini.

iii. Kusimamia kifo: Malaika wa kifo humfanya Muislamu kukumbuka maisha ya Akhera na kumhimiza kuishi maisha yenye hofu ya Mungu.

iv. Kuwasaidia waumini: Malaika walishiriki katika vita vya Badr kuwasaidia Waislamu, jambo linaloimarisha imani ya waumini kwa msaada wa Mungu.

v. Kuomba msamaha kwa waumini: Malaika wanaomba msamaha kwa waumini, jambo linalomfanya Muislamu kuwa na matumaini na kuendelea kujitahidi kwa ibada.

vi. Kusimamia Pepo na Moto: Malaika wanahusika na kuwakaribisha waumini Peponi na kuwaadhibu waovu Motoni, jambo linalowafanya waumini kujitahidi kuwa wacha Mungu.

7. Chukua Sadaqa katika mali zao, uwatakase na kuwatakasa kwa ajili ya hizo (sadaqa zao) na kawaombee kwa uzuri (mbeleni Yangu) (9:103). Eleza mambo manne yanayoonyesha utakaso unaotokana na utoaji wa Zakat na Sadaqat.

i. Kutakasa nafsi: Utoaji wa Zakat na Sadaqat humsaidia Muislamu kujiepusha na uchoyo na tamaa, akijifunza kuwa mtoaji mkarimu na mwenye moyo wa kusaidia wengine.

ii. Kutakasa mali: Kwa kutoa sehemu ya mali katika Zakat, Muislamu husafisha mali yake kutokana na uchafu wa haki ya masikini na kuhakikisha kuwa mali hiyo ni halali mbele ya Mwenyezi Mungu.

iii. Kuimarisha mshikamano wa kijamii: Utoaji wa Sadaqat husaidia kupunguza tofauti za kijamii na kiuchumi, jambo linaloimarisha mshikamano na upendo kati ya watu katika jamii.

iv. Kuleta baraka: Mwenyezi Mungu ameahidi kuwa utoaji wa Zakat na Sadaqat huleta baraka katika mali na maisha ya mtoa, na hivyo humtayarisha mtoaji kuwa karibu zaidi na Mungu.

8. Kwa kuzingatia Funga ya mwezi wa Ramadhani, toa maelezo mafupi juu ya:

(a) Futari na Daku: Futari ni mlo wa kuvunja funga mara baada ya machweo, na Daku ni mlo unaoliwa kabla ya alfajiri kujiandaa kwa funga. Futari na Daku ni Sunnah muhimu zinazosaidia kufanikisha funga kimwili na kiroho.

(b) Itiqaf: Ibada ya kujitenga msikitini kwa muda maalum wa siku za mwisho wa Ramadhani kwa ajili ya ibada pekee, ili kumkaribia Mwenyezi Mungu.

(c) Lailatul-Qadr: Usiku wa cheo au heshima ambao ni bora kuliko miezi elfu, ambapo Qur'an iliteremshwa. Usiku huu ni wa rehema na msamaha kwa waumini.

(d) Zakatul-Fitri: Sadaka inayotolewa mwishoni mwa Ramadhani kabla ya sala ya Eid, kwa lengo la kuwatakaswa waumini na kusaidia masikini kusherehekea Eid.

(e) Idd el-Fitri: Sikukuu ya kufunga mwezi wa Ramadhani, ambayo ni alama ya furaha na shukrani kwa Mwenyezi Mungu baada ya kukamilisha ibada ya fungu.

9. Eleza aina sita za biashara haramu ambazo Muislamu amekatazwa kuzifanya.

i. Biashara ya pombe: Uislamu unaharamisha pombe kwani ina madhara kwa afya na jamii.

ii. Biashara ya riba: Riba imekatazwa kwa sababu huleta ukandamizaji wa kiuchumi na haina usawa katika jamii.

iii. Biashara ya kamari: Kamari ni haramu kwa sababu inaondoa mali kiholela na inachochea ubinafsi na tamaa.

iv. Biashara ya vitu haramu kama madawa ya kulevya: Biashara ya vitu hivi inahatarisha maisha na afya ya wanadamu, jambo ambalo linapingana na maadili ya Kiislamu.

v. Biashara ya dhuluma: Biashara zinazojengwa juu ya unyang'anyi, udanganyifu, au wizi zimeharamishwa kwa sababu zinakiuka haki za wengine.

vi. Biashara ya bidhaa za haramu: Kuuza bidhaa kama nyama ya nguruwe au bidhaa zinazotokana na unajisi ni haramu kwa Waislamu.

10. Eleza kisa cha Nabii Lut (a.s) na mafundisho yake, kisha jadili mambo makuu matatu yaliyofanywa na watu wa Lut ambayo yanajitokeza katika jamii ya leo.

Kisa cha Nabii Lut (a.s):

Nabii Lut (a.s) alitumwa kwa watu wa mji wa Sodom na Gomora ambao walikuwa wanajulikana kwa maovu makubwa, hususan tabia ya ushoga. Alijaribu kuwaonya na kuwarejesha kwenye njia sahihi ya ibada ya Mwenyezi Mungu mmoja. Pamoja na juhudi zake, watu hao walikataa kusikiliza, wakafanya mzaha na kumdhihaki. Mwenyezi Mungu aliwaadhibu kwa kuteremsha adhabu kali ya kugeuza ardhi yao na kuangamiza kila kitu.

Mafundisho kutoka kisa cha Nabii Lut (a.s):

- i. Kukataa maovu: Nabii Lut alionyesha uthabiti wa kupinga maovu, akisisitiza umuhimu wa kuwa wacha Mungu hata mbele ya upinzani.
- ii. Adhabu ya Mwenyezi Mungu: Kisa hiki kinafundisha kwamba dhambi kubwa na ukaidi kwa Mwenyezi Mungu vinaweza kusababisha adhabu kali.
- iii. Ushujaa wa kuhubiri haki: Nabii Lut alionyesha ujasiri wa kusema ukweli kwa watu wake licha ya upinzani wao mkali.
- iv. Thamani ya maadili: Kisa hiki kinahimiza kuzingatia maadili safi ambayo yanapinga mwenendo wa uasherati na dhambi.

Mambo makuu matatu yaliyofanywa na watu wa Lut yanayojitokeza katika jamii ya leo:

- i. Tabia ya ushoga: Ushoga ni moja ya matendo yaliyofanywa na watu wa Lut, na linajitokeza wazi katika jamii ya sasa, huku likihalalishwa na baadhi ya watu.
- ii. Dhihaka kwa dini: Kama ilivyokuwa kwa watu wa Lut waliomdhihaki Mtume wao, jamii nyingi leo zinapuuza mafundisho ya kidini na kuwakejeli wanaohubiri maadili.
- iii. Kupuuza maonyo ya kiungu: Watu wa Lut walikataa onyo la adhabu, sawa na jamii nyingi leo zinavyopuuza maonyo ya athari za dhambi kubwa.

11. Nasi hatukukutuma (hatukukuletea) ila uwe rehema kwa walimwengu (wote) (21:107).

(a) Eleza kwa kuzingatia hali halisi ya enzi ya ujahiliya kero saba zilizotawala katika jamii.

(b) Onesha kuwa Muhammad (s.a.w) ni rehema kwa binadamu.

(a) Kero saba zilizotawala katika enzi ya ujahiliya:

- i. Uabudu wa masanamu: Watu walikuwa wakiabudu masanamu na kuacha kumwabudu Mwenyezi Mungu mmoja.
- ii. Dhuluma kwa wanawake: Wanawake walidhulumiwa kwa kuzikwa wakiwa hai, kunyimwa haki zao, na kutendewa kama mali.
- iii. Vita vya kikabila: Kulikuwa na vita vya mara kwa mara kati ya makabila ambayo yalidumu kwa miaka mingi bila sababu za msingi.
- iv. Ukandamizaji wa masikini: Masikini walikandamizwa na matajiri, huku haki zao zikikiukwa.
- v. Ulevi na kamari: Ulevi na kamari vilikuwa sehemu ya maisha ya kila siku, vikichochea vurugu na uharibifu wa mali.
- vi. Ukosefu wa sheria za kijamii: Jamii ilikosa mfumo wa sheria wa haki, na dhuluma zilifanywa bila kuzuiwa.
- vii. Ubaguzi wa kijamii: Kulikuwa na matabaka ya kijamii yaliyosababisha ukosefu wa usawa na heshima kwa watu wa matabaka ya chini.

(b) Muhammad (s.a.w) ni rehema kwa binadamu kwa sababu zifuatazo:

- i. Kuondoa uabudu wa masanamu: Alirejesha ibada ya Mwenyezi Mungu mmoja na kuondoa ibada ya masanamu.

- ii. Kuheshimu haki za wanawake: Alisisitiza heshima na haki za wanawake, akiharamisha mila ya kuwaua watoto wa kike na kuwapa haki ya mirathi.
 - iii. Kuimarisha mshikamano wa kijamii: Muhammad alihubiri usawa na mshikamano kati ya watu wote bila kujali rangi, kabila, au hali ya kiuchumi.
 - iv. Kupinga ukandamizaji: Alitetea masikini na wanyonge, akihimiza utoaji wa zaka na sadaka kwa ajili ya ustawi wa jamii.
 - v. Kusimika sheria za haki: Mtume alianzisha sheria za Kiislamu ambazo zinahakikisha haki na usawa kwa kila mtu.
 - vi. Kuondoa vita vya kikabila: Alileta amani kati ya makabila na kuhimiza mshikamano wa Kiislamu.
 - vii. Kuongoza kwa maadili bora: Muhammad alionyesha mfano wa tabia bora za uaminifu, huruma, na uvumilivu ambazo zimekuwa mwongozo kwa wanadamu wote.
12. Kuna mengi ya kujifunza kutoka katika historia ya Adam (a.s) na Ibilisi. Ainisha mafunzo nane kati ya hayo.

- i. Uwezo wa Mwenyezi Mungu: Hadithi ya Adam inaonyesha uweza wa Mwenyezi Mungu katika kuumba binadamu kutoka udongo na kumpa uwezo wa kufikiri na maarifa.
- ii. Thamani ya utiifu: Adamu alipotii amri za Mwenyezi Mungu, alibarikiwa, lakini alipoasi kwa kula tunda lililokatazwa, alikumbana na adhabu.
- iii. Madhara ya kiburi: Ibilisi alikataa kumsujudia Adam kwa sababu ya kiburi, jambo ambalo lilimfanya atupwe kutoka Peponi.
- iv. Mola ni msamehevu: Adamu na Hawa walipotubu dhambi yao, Mwenyezi Mungu aliwasamehe, akionyesha rehema yake kwa wenye kutubu.
- v. Adui wa mwanadamu: Ibilisi ni adui wa mwanadamu tangu mwanzo na hutumia hila mbalimbali kumdanganya, hivyo wanadamu wanapaswa kuwa waangalifu.
- vi. Umuhimu wa maarifa: Mwenyezi Mungu alimfundisha Adam majina ya vitu vyote, jambo linaloonyesha umuhimu wa elimu na maarifa kwa binadamu.
- vii. Kukubali makosa: Adamu alitubu baada ya kufanya dhambi, jambo linalofundisha umuhimu wa kukubali makosa na kuomba msamaha.
- viii. Maisha ya duniani ni mtihani: Hadithi ya Adam inaonyesha kwamba maisha ya duniani ni sehemu ya majaribio, na wanadamu wanapaswa kujiandaa kwa maisha ya Akhera.